



EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

© Съвет на Европа/Европейски съд по правата на човека, 2013 г. Този превод не обвързва Съда. За допълнителна информация моля вижте пълните указания за авторските права в края на документа.

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2013. This translation does not bind the Court. For further information see the full copyright indication at the end of this document.

© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme, 2013. La présente traduction ne lie pas la Cour. Pour plus de renseignements veuillez lire l'indication de copyright/droits d'auteur à la fin du présent document.

ГОЛЯМА КАМАРА

**ДЕЛО AUSTIN AND OTHERS СРЕЩУ ОБЕДИНЕНОТО
КРАЛСТВО**

(Жалби nos. 39692/09, 40713/09 and 41008/09)

РЕШЕНИЕ

СТРАСБУРГ
15 март 2012 г.

Това решение е окончателно, но може да претърпи редакционни промени.

По делото Austin and Others срещу Обединеното кралство,
Европейският съд по правата на човека (голяма камера), заседаващ
като голяма камера, в състав:

Françoise Tulkens, *председател*,
Nicolas Bratza,
Jean-Paul Costa,
Josep Casadevall,
Nina Vajić,
Dean Spielmann,
Lech Garlicki,
Ineta Ziemele,
Päivi Hirvelä,
Giorgio Malinvernì,
Luis López Guerra,
Ledi Bianku,
Kristina Pardalos,
Ganna Yudkivska,
Vincent A. De Gaetano,
Angelika Nußberger,
Erik Møse, *съдии*,

и Michael O'Boyle, *заместник-секретар*,

след проведени закрити заседания на 14 септември 2011 г. и
15 февруари 2012 г.,

постанови следното решение, прието на по-късната дата:

ПРОЦЕДУРА

1. Делото е образувано по жалба (по. 39692/09), подадена до Съда в съответствие с член 34 от Конвенцията за защита правата на човека и основните свободи („Конвенцията“) от британска гражданка, г-жа Лоис Амелия Остин („първата жалбоподателка“), на 17 юли 2009 г., жалба (по. 40713/09), подадена от лицето с двойно гръцко/австралийско гражданство, г-н Джордж Блек („вторият жалбоподател“) на 27 юли 2009 г.; и жалба (по. 41008/09), подадена от лицето с двойно британско/австралийско гражданство, г-жа Браунуин Лоуентал („третата жалбоподателка“) и от британския гражданин, г-н Пийтър О'Ши („четвъртият жалбоподател“), на 27 юли 2009 г. Трите жалби са подадени срещу Обединеното кралство на Великобритания и Северна Ирландия.

2. Първият жалбоподател е представляван пред Съда от Louise Christian, Katharine Craig, Heather Williams QC (адвокат на короната) и Philippa Kaufmann. Втората жалбоподателка е представлявана от James

Welch. Третият и четвъртият жалбоподатели са представлявани от г-н Ben Emmerson QC (адвокат на короната), г-н Michael Fordham QC (адвокат на короната), г-н Alex Bailin и г-н John Halford. Правителството на Обединеното кралство („правителството“) е представлявано от своя служител, агента г-н John Grainger от Министерството на външните работи и на общността.

3. Жалбоподателите се оплакват, че ограничаването на придвижването им в рамките на полицейски кордон (мярка, известна като „кетлинг“ [kettling – чайник или котел (бел. прев.)] за седем часа по време на демонстрация в центъра на Лондон представлява лишаване от свобода в нарушение на член Article 5 § 1 от Конвенцията.

4. Жалбата е била разпределена на четвърта секция на Съда (правило 52 § 1 от Правилника на Съда). На 21 септември 2010 г. Съдът е решил да обедини жалбите и да уведоми правителството за тях. Той е решил и да се произнесе едновременно по съществото и по допустимостта на жалбите (член 29 § 1). На 12 април 2011 г. камарата е решила да се откаже от компетентност в полза на голямата камера.

5. Съставът на голямата камера е определен в съответствие с разпоредбите на член 27 §§ 2 и 3 от Конвенцията и правило 24 от Правилника на Съда.

6. Жалбоподателите и правителството са представили писмени становища по допустимостта и съществото на жалбите.

7. На 14 септември 2011 г. е било проведено открито заседание в сградата на правата на човека, Страсбург (правило 59 § 3).

Пред Съда са се явили:

(а) за правителството

г-н J. GRAINGER,

агент,

г-н D. PANNICK QC, АДВОКАТ НА КОРОНАТА,

г-н J. SEGAN,

защитници,

г-н C. PAPALEONTIOU,

г-жа M. PURDASY,

съветници;

(b) за жалбоподателите

г-н B. EMMERSON QC, АДВОКАТ НА КОРОНАТА,

г-жа P. KAUFMANN QC, АДВОКАТ НА КОРОНАТА,

г-жа A. MACDONALD,

г-н I. STEELE,

защитници,

г-жа K. CRAIG,

г-н J. HALFORD,

г-н J. WELCH,

съветници,

г-жа L.A. AUSTIN,

г-н G. BLACK,
г-жа B. LOWENTHAL,

жалбоподатели.

Съдът е изслушал пледоариите на г-н Pannick, г-жа Kaufmann и г-н Emmerson.

ФАКТИТЕ

I. ОБСТОЯТЕЛСТВАТА ПО ДЕЛОТО

8. Първата жалбоподателка е родена през 1969 г. и живее в Базилдън; вторият жалбоподател е роден през 1949 г. и живее в Лондон; третата жалбоподателка е родена през 1972 г. и живее в Лондон; а четвъртият жалбоподател е роден през 1963 г. и живее в Уембли.

9. Фактите по делото могат да бъдат обобщени както следва.

A. Разказът на жалбоподателите за това, което им се е случило на 1 май 2001 г.

10. На 1 май 2001 г. при провеждането на демонстрация в центъра на Лондон жалбоподателите са били задържани в полицейски кордон на Оксфорд Съркъс (в частта между ул. „Регент“ и ул. „Оксфорд“).

11. Първата жалбоподателка, г-жа Лоис Остин, е член на Социалистическата партия и е участвала в много демонстрации, включително и в такива на Първи май. На 1 май 2001 г. тя оставила 11-месечната си дъщеря в детска ясла, от където възнамерявала да я вземе в 4.30 часа следобед и пристигнала от Есекс в централен Лондон заедно с партньора си. Те участвали в протест против глобализацията пред Световната банка, преди да се присъединят към други протестиращи на Оксфорд Съркъс около 2 часа следобед. Около 3.45 часа следобед г-жа Остин е трябвало да напусне демонстрацията, за да вземе дъщеря си от детската ясла. Тя обяснила положението на двама полицаи от кордона, но те й казали, че не може да си тръгне и че не се знае кога ще може да напусне района. Г-жа Остин се обадила на приятел, който да вземе детето ѝ от яслата. Към 9.30 вечерта най-после ѝ било позволено да си тръгне.

12. Между 2 и 2.30 часа следобед на 1 май 2001 г. вторият жалбоподател се е опитал да пресече Оксфорд Съркъс, за да отиде до книжарница на ул. „Оксфорд“. Полицейски служител му казал, че не може да мине по ул. „Оксфорд“ заради приближаващата се

демонстрация и го посъветвал да мине по ул. „Маргарет“, паралелна улица на север. Той послушал съвета, но между ул. „Маргарет“ и ул. „Регент“ бил посрещнат от стена от полицаи, потушаващи размирици, с щитове и каски, която се движела на юг. Жалбоподателят е бил избутан към Оксфорд Съркъс около 2.30 часа следобед. Той незабавно е поискал да бъде освободен от кордона и е бил уведомен, че има изход за не-протестиращи от към страната на ул. „Бонд“ на Оксфорд Съркъс, но когато е стигнал до там, му било казано, че няма изход. Жалбоподателят не е могъл да напусне кордона до 9.20 часа вечерта.

13. Третата жалбоподателка няма връзка с демонстрацията. Тя е работила в района на Оксфорд Съркъс и е била в обедна почивка в 2.10 часа следобед, когато редица от полицаи, блокиращи пътя не са ѝ позволили да се завърне на работното си място. Тя се е обърнала и се е опитала да мине от друга посока, но разбрала, че този изход също е бил блокиран от полицейски служители, които се насочили към нея. Била е задържана в кордона на Оксфорд Съркъс до към 9.35 часа вечерта. Тя, заедно с други лица, многократно е поискала да ѝ бъде позволено да напусне кордона, но полицаите, с които говорила ѝ казали, че имат заповед да не позволяват на никого да минава.

14. Четвъртият жалбоподател също работел на Оксфорд Съркъс и също е бил затворен в кордона докато пресичал Оксфорд Съркъс в обедната си почивка. Той успял да си тръгне към осем часа вечерта.

В. Производството пред националните съдилища

1. Висшият съд

15. След събитията на 1 май 2001 г. около 150 човека, които са били задържани на Оксфорд Съркъс, са се свързали с различни адвокатски дружества с намерението да заведат дела. Потенциалните ищци, техните представители и представители на полицията са започнали кореспонденция с цел претенциите да бъдат разгледани по ефикасен начин. Било решено първата жалбоподателка и г-н Джефри Саксби, който бил минувач, задържан в кордона, да действат като „тест“ за всички ищци. Те завели иск пред Висшия съд за вреди от незаконно лишаване от свобода и по Закона за правата на човека от 1998 г. за нарушение на правото на свобода, гарантирано от член 5 от Конвенцията. Първата жалбоподателка отначало подала и искове за нарушение на правата ѝ на свобода на изразяването и на сдружаването по членове 10 и 11 от Конвенцията, но впоследствие оттеглила тези искове. Полицията поела ангажимент пред представителите на други ищци (включително на втория и четвъртия жалбоподател и на третата жалбоподателка), че няма да повдига аргумент за изтекла погасителна

давност, ако заведат исковете си пред националните съдилища след решаването на „тест“ делото.

(а) Фактите както са били установени от съдия Тугендхат (Mr Justice Tugendhat)

16. Заседанията във Висшия съд пред съдия Тугендхат са продължили три седмици, като в продължение на шест дни са били изслушвани показания. Той е взел предвид показания на 18 свидетели-очевидци и двама експерти, декларации от други 138 свидетели, хиляди страници писмени доказателства и видеозаписи от преносими или охранителни камери и от полицейски хеликоптери. В решението, постановено на 23 март 2005 г. ([2005] EWHC 480 (QB)), съдия Тугендхат е посветил 500 параграфа на преценката на доказателствата и на фактическите констатации, обобщени както следва.

17. Съдия Тугендхат е установил, че на 18 юни и 20 ноември 1999 г. и на 1 май 2000 г. в Лондон са се случили много сериозни нарушения на обществения ред и полицията се е опасявала, че те може да се повторят през 2001 г. Целта на всички тези три демонстрации е била протест срещу капитализма и глобализацията. Организаторите на събитието от 18 юни 1999 г. не са сътрудничели на полицията и са разпространили рекламни материални, подобни на тези разпространени от организаторите на протеста от 1 май 2001 г. Следобед на 18 юни 1999 г. тълпа от около 3 000 до 5 000 души с маски е причинила щети за около 2 милиона британски лири и наранявания на граждани и на полицейски служители, единадесет от които са били приети за болнично лечение. През този период демонстрации на такива теми са довели до сериозни нарушения на обществения ред и в други страни, включително в Сиатъл на 30 ноември 1999 г. (среща на Световната търговска организация), във Вашингтон на 16 април 2000 г. (среща на Международния валутен фонд), в Мелбърн между 11 и 13 септември 2000 г. (среща на върха на Световния форум Азия-Пасифик), в Прага на 26 септември 2000 г. (друга среща на Международния валутен фонд) и на 22 април 2000 г. в Квебек (среща на Върха на Американците). Подготовката за демонстрацията на 1 май 2001 г. отразявала опита от тези и от предишни демонстрации, особено в Лондон, като са били направени препоръки в светлината на тези демонстрации.

18. Полицията е била уведомена за две събития, които са щели да бъдат проведени на различни места в Лондон на 1 май 2001 г., а именно, Първомайски митинг и манифестация на профсъюзите и Манифестация на младите студенти социалисти. Освен това съгласно информация от разузнаването активисти от широката коалиция на защитници на околната среда, анархисти и протестни групи от лявото крило са възнамерявали да проведат различни протести на 24 места из

цял Лондон, избрани в съответствие с квадратите на играта „Монополи“. Последното събитие е трябвало да бъде митинг на Оксфорд Съркъс в 4 часа следобед. Организаторите на „Първомайския Монополи протест“ не са се били свързали с полицията и не са били поискали разрешение за провеждане на демонстрациите, а са се опитали да запазят в тайна местата на провеждане и характера на протеста. Протестиращите били директно и индиректно насърчавани да носят маски и да участват в грабежи и насилие. (виж решението на съдия Тугендхат, §§ 206-225). Данните, с които е разполагал специалният отдел на полицията, сочели, че се е очаквало да присъства „ядро от 500 до 1 000 демонстранти, целящи конфронтация, насилие и нарушаване на обществения ред“. Преценката на специалния отдел била, че протестът щял да представлява една от най-сериозните заплахи за обществения ред, които някога са виждани в Лондон, и да предизвика реална опасност от сериозни наранявания и дори смърт и материални щети, ако полицията не успее ефективно да контролира тълпата. Демонстрацията щяла да предизвика риск за обществеността, за полицейски служители и за други демонстранти. На 24 април 2001 г. кметът на Лондон публикувал статия в основен лондонски вечерен вестник, като казал, че организаторите на първомайския протест нарочно искат да рушат и подканил лондончани да избягват протеста. Подобни предупреждения били отправени и в редица други вестници през март и април 2001 г.

19. Планът на полицията за деня включвал разполагането, наред с полицаите на кон, на около 6 000 полицейски служители, които да се придвижват пеша и да носят предупредителни светлоотразяващи жилетки. По това време това бил почти най-големият брой полицейски служители, които някога са били разполагани в Лондон. Полицейските служители, отговарящи за събитията на 1 май 2001 г., били сред най-опитните служители на силите на реда в Англия. Тъй като било предвидено последното събитие да бъде проведено на Оксфорд Съркъс, там били инсталирани високоговорители. Било обявено, че стратегическите цели на полицията щели да бъдат осигуряването на обществена сигурност и спокойствие, улесняване и опазване на всички законни протести, предотвратяване на нарушения на обществения ред и защита на обществени сгради като Бъкингамския дворец и сградата на Парламента, предотвратяване на престъпления и залавяне на нарушителите, ако има такива, и като цяло минимизиране на размириците. Полицията обаче имала малка представа за това какво да очаква и как ще реагира ако и когато то се случи.

20. Сутринта на 1 май 2001 г. в Лондон имало сравнително малък брой демонстрации. Към 1 часа следобед демонстранти започнали да се събират пред сградата на Световната банка в Хеймаркет. Те започнали да вървят към Пикадили Съркъс и след това по ул. „Регент“

към Оксфорд Съркъс. До 2 часа следобед над 1 500 души са се били събрали на Оксфорд Съркъс, като към тях са се присъединявали и други. Голям брой хора с маски на лицата са се придвижвали нагоре по ул. „Регент“. Полицейското разузнаване е сочело, че митингът на Оксфорд Съркъс трябва да започне в 4 часа следобед, а събралата се тълпа е била изненадващо голяма, като в района не е имало достатъчно полицейски служители, които да попречат на прииждането на други лица.

21. Към 2 часа следобед полицията е решила да постави кордон, който да възпре тълпата. Това решение се е базирало на данните от разузнаването, съгласно които 500-1000 лица, възнамеряващи да проявят насилие, щели да участват в първомайския протест; както и на случилото се на предишни подобни демонстрации, а не на поведението на събралите се до този момент лица. Решението е било взето при съзнателно упражняване на законови правомощия, за да бъде предотвратено нарушаването на обществения ред. След вземането на решението да бъде направен кордон са били необходими между 5 и 10 минути, за да бъде сформиран по-разпуснат кордон, а с прииждането на още полицаи - към 20-25 минути за формирането на стегнат кордон. В кордона е имало достатъчно място, за да може хората да се движат и да не бъдат премазани. Въпреки това, с течение на времето това положение е започнало да става неприятно. Времето било студено и влажно. Не е имало храна и вода и достъп до тоалетни или до подслон.

22. Тълпата не е била уведомена при първоначалното поставяне на кордона, тъй като полицията се е притеснявала да не би да не успее да удържи на натиска, ако тълпата се опита да разкъса кордона. Първото съобщение е било направено по високоговорителите в 4 часа следобед, като тълпата е била уведомена, че ще бъде задържана, за да бъде предотвратено евентуално нарушаване на реда. Пред националните съдилища директорът на полицията е признал, че съобщението е могло да бъде направено малко по-рано, може би около 3.15 или 3.30 часа следобед.

23. В 2.25 часа следобед, пет минути след поставянето на стегнатия кордон, главният комисар, командващ операцията, е възнамерявал да започне контролирано разрешаване за напускане на кордона от към северната страна на ул. „Регент“. Това разрешаване за напускане обаче е трябвало да бъде отложено, когато лица от тълпата, във и извън кордона, са започнали да хвърлят бомбички и да проявяват насилие и когато тълпата се е опитала да разкъса кордона откъм ул. „Регент“. В 2.55 часа следобед отново е било планирано пускане извън кордона от север, но то отново е било отложено поради насилие от протестиращи от двете страни на кордона. По това време още хора са започнали да се придвижват към Оксфорд Съркъс, за да участват в мероприятиято,

което е трябвало да започне там в 4 часа. До 4.30 часа полицейският доклад за положението сочел, че полицаи са били притиснати между тълпите, като е имало блъскане и бутане и хвърляне на бутилки. В 4.30 часа тълпа от около 400-500 души извън кордона е следвала група за самба, което направило придвижването към ул. „Оксфорд“ трудно. Ситуацията била преценена отново в 4.55 часа, но масово пускане на лица извън кордона било изключено поради опасност от насилие и безредици. В 5.15 часа на ул. „Оксфорд“ е имало сериозни безредици, причинени от ядро от около 25 маскирани протестиращи, привлекли тълпа от няколко стотни лица. Към 5.20 часа тълпата в кордона е била спокойна, но полицията не е искала да рискува, предприемайки масово пускане извън кордона поради присъствието на други големи размирни тълпи наоколо.

24. В 5.55 часа било взето решение тълпата от кордона да бъде разпусната. В 6.15 часа обаче тълпата отново започнала да проявява насилие и решението за разпускане е било отменено. В 7 часа започнало разпускане, като малки групи лица били придружавани далеч от кордона. В 7.20 часа обаче разпускането е било преустановено, заради трудността да бъдат контролирани тълпите извън кордона, някои от които хвърляли големи парчета зидария и горящи бомбички към полицаите и тъй като демонстранти, освободени от кордона оставали наблизо. В 7.30 часа колективното разпускане било възобновено, с помощта на допълнителен брой полицаи, които придружавали освободените от кордона лица. Скоро след това обаче разпускането отново било преустановено, тъй като станало ясно, че лицата, пуснати извън кордона на Оксфорд Съркъс, се присъединявали към друга голяма тълпа, която преди това е проявявала насилие на север по ул. „Грейт Портланд“. До към 8 часа ул. „Портланд плейс“ е била опразнена и колективното освобождаване от Оксфорд Съркъс продължило на групи от по десет човека. До 9.45 часа вечерта разпускането било почти завършило. Над 100 човека били арестувани поради размириците на Оксфорд Съркъс и района около него. Като част от политиката на освобождаване от кордона някои или всички освобождавани лица били обискирани, имената и адресите им били записани и те били фотографирани.

25. По преценка на полицията в най-пиковото време в кордона е имало най-много 2 000 човека, а извън него 1 000 човека. Анализът на видеозаписите, приети като доказателства по делото, показал, че по време на следобед около 392 човека са били освободени индивидуално. Безспорно било прието, че това число най-вероятно не е точно, но съдия Тугендхат е счел, че броят на индивидуално освободените лица най-вероятно е „по-близо до 400, отколкото до 200“. По-голямата част от тези лица били освободени откъм северната и южната страна на Оксфорд Съркъс, като много малко хора били

пуснати откъм източната или западната страна. По-голямата част от записаните освобождавания са станали преди 4 часа; 12 са станали между 4 и 5 часа; 89 – между 5 и 6 часа; 59 – между 6 и 7 часа; 12 – след 7 часа. На полицейските служители е било трудно да преценяват кои лица от тълпата да освободят индивидуално, тъй като нямало опасност да проявят насилие. Някои от освободените лица били описани в протоколите на полицията като минувачи, въввлечени в демонстрацията. Други били описани като страдащи от физически неразположения, бременни жени, възрастни хора или деца.

(b) Заключение на съдия Тугендхат

26. Съдията е стигнал до заключението, че в светлината на насилието, проявено по време на предишни протести, на данните, известни на полицията, на липсата на сътрудничество от страна на организаторите и на поведението на някои сектори от тълпата, полицията е имала сериозни основания да вярва, че съществува реална опасност от повреждане на имущество, тежки физически наранявания и дори смърт. Основната опасност била от премазване и стъпкване, но имало също и опасност от хвърляне на бомбички. Предвид ситуацията на Оксфорд Съркъс, ако полицията е искала да предотврати насилието и нараняванията, в 2 часа следобед тя не е имал друга алтернатива, освен да наложи абсолютен кордон и следователно това е бил пропорционален отговор на насъбралата се тълпа. Главната цел на задържането в кордона е била да се гарантира безопасността на лицата, включително на тези в кордона, опазването на имуществото на ул. „Оксфорд“ и защитата на други права на трети страни. Полицията също така възнамерявала да отдели някои участници в тълпата от други, при необходимост като ги разпитва или ги обискара.

27. От 2.20 часа насетне никой от тълпата не е имал право свободно да напусне кордона. Мярката представлявала задържане с минимална свобода на придвижване на Оксфорд Съркъс и последствията от нея са били тежки и са се увеличавали с течение на времето. Не е било очаквано обаче задържането да продължи толкова дълго, а възможностите за разпускане на тълпата са били преценявани непрекъснато.

28. Не е било възможно полицията да разпусне тълпата по-рано отколкото това е било направено. Имало е моменти, през които пътят, по който тълпата е щяла да бъде разпусната, е бил блокиран от други тълпи, опитващи се да навлязат на Оксфорд Съркъс. Не е било нито разумно, нито безопасно да бъдат оставени двете тълпи да се съберат, без да бъде контролирано придвижването им. Освен това, през големи периоди от време полицията не е разполагала с достатъчно ресурси, за да осигури безопасно разпускане на тълпата и не се твърди, че директорът на полицията е могъл или е трябвало да подсигури повече

полицейски служители, отколкото той е имал на разположение през този ден. Една от причините за неадекватността на ресурсите е била, че голяма част от тълпата не е сътрудничела с намиращите се наоколо полицаи от кордоните. Съдията е преценил, че около 40% от демонстрантите са били активно враждебно настроени през цялото време, блъскайки се и хвърляйки бомбички и показвайки липса на сътрудничество по редица други начини. Лицата, които не са се блъскали и не са хвърляли бомбички не са се били отделили от малките групички, които правели това. В следствие на това е било необходимо кордонът да разполага с достатъчно полицаи, които да могат да устоят на обединените усилия на тези лица да разкъсат кордона. Тълпа, която би сътрудничела с полицията, би могла да бъде овладяна с много по-малко полицаи, като останалите полицейски служители биха могли да бъдат на разположение, за да контролират разпръскването на тълпата от кордона. Другата причина за недостига на ресурси се е дължала на факта, че други тълпи извън кордона са отказвали да се подчиняват на контрола или на насоките на полицията. Полицейските служители са направили най-доброто, на което са били способни, при най-трудната обстановка. Ресурсите, които са били необходими за контролирането на разпускането на тълпата на Оксфорд Съркъс, са били правилно и необходимо разположени другаде. Това не означава, че полицията е трябвало да позволи на тълпата на Оксфорд Съркъс да се разпръсне без контрол. Според съдията това би означавало пренебрегване на задължението на полицията да предотвратява нарушения на обществения ред и на нейното задължение за надзор, както и на присъщото ѝ позитивно задължение да защитава участници в тълпата и трети лица, включително полицаи, от опасност от сериозно нараняване и трети лица от повреждане на имуществото им.

29. При съществуващото на Оксфорд Съркъс положение и особено предвид трудността за полицаите да разграничат мирните от потенциално опасните лица в кордона съдията не е могъл да намери друг подход за индивидуално освобождаване от кордона, който би проработил, освен този, който е бил приложен. След образуването на кордона всяка мярка за контролираното му разпускане би довела до изминаването на определен период от време преди разпускането на цялата тълпа. Не е възможно да се прецени колко точно време би отнело това, ако не са били извършвани обиски или събиране на доказателства, но със сигурност това би отнело повече от двадесет минути. Ако наред с разпускането на тълпата е трябвало да бъдат извършвани и обиски и събиране на доказателства, това разпускане неизменно би отнело толкова време, колкото то в действителност е отнело от започването му в 7.30 часа вечерта, т.е. най-малко около един-два часа.

30. По отношение на твърдението за незаконно лишаване от свобода, съдия Тугендхат е постановил, че е допустимо такова задържане да може да бъде оправдано като необходимо, а полицейската акция е била необходима.

31. По отношение на член 5 съдията е решил, че задържането в кордона е представлявало лишаване от свобода по смисъла на член 5 § 1. Въпреки че той е установил, че полицията не е възнамерявала да изправи пред съд всички лица, задържани в кордона на Оксфорд Съркъс, целта на кордона е била да задържи тълпата, така че полицията да може да арестува и да изправи пред съд всички онези, които тя смятала, че са извършили престъпление и онези, чието арестуване е било необходимо за предотвратяването на престъпление, като това е било достатъчно за изискванията на член 5 § 1(с).

32. Освен това въз основа на необичайните факти по делото съдия Тугендхат е решил, че не е имало намеса в правото на свобода на изразяването и на свобода на събранията. Никой от свидетелите не е могъл да обясни каква е била целта на процесията на Оксфорд Съркъс и какво се предполага, че е трябвало да се случи там, или където и да било другаде, ако полицейският кордон не е бил образуван. Той е установил, че предварително раздадената от организаторите литература е целяла да подтикне поне известна част от присъстващите да се включат в някаква форма на безредици или престъпна дейност, в това число най-вероятно престъпления срещу обществения ред като сбивания, причиняване на повреди и кражби. Ако не е бил образуван кордон, при тази обстановка на безредици, би било невъзможно да бъде упражнено правото на законни протестни действия от когото и да било. Освен това не са били представени доказателства, че който и да било на Оксфорд Съркъс е възнамерявал да упражнява правата си на свободно изразяване, което всъщност не е могъл да направи. Поради това съдия Тугендхат е заключил, че в случая става въпрос за опазване на обществения ред и правото на свобода, а не за свобода на изразяване и свобода на събранията, и е отхвърлил исквете на всички ищци.

(с) Апелативният съд

33. Съдия Тугендхат е допуснал обжалване на решението по отношение на оплакванията на г-жа Остин и г-н Саксби за незаконно лишаване от свобода по член 5 от Конвенцията. С решение, постановено на 5 октомври 2007 г. ([2007] EWCA Civ 989) Апелативният съд е отхвърлил жалбата.

34. Във връзка с оплакването за незаконно лишаване от свобода Апелативният съд е решил, че за да бъдат предотвратени нарушения на реда, извършвани от други лица, полицията има право законно да предприема действия, които да доведат до намеса или ограничаване на

законното упражняване на правата на невинни трети страни, но само след като вече са били предприети всички други възможни стъпки, за да бъдат предотвратени нарушенията на реда и за защита на правата на трети страни, и когато предприетите действия са били разумно необходими и пропорционални. Прилагането на този тест към положението по време на демонстрацията на Оксфорд Съркъс води до извода, че задържането на г-жа Остин е било законно, защото е било необходимо за предотвратяването на непосредствено нарушение на реда от други лица.

35. По отношение на оплакването по член 5 Апелативният съд е решил, че задържането в кордона не представлява лишаване от свобода. Сър Антъни Кларк (Sir Anthony Clarke MR), председател на гражданското отделение на Апелативния съд, който е произнесъл решението на съда, заявил следното:

“102. ... [П]ървият въпрос е дали въззивниците са били лишени от свобода от самото начало. Според нас това съвсем не е било така. Положението по това време не е било съществено различно, що се отнася до задържането, от редица различни форми на задържане, споменати от съдията, които не се възприемат като лишаване от свобода по смисъла на член 5(1). Подходящ пример за това може би е футболната тълпа. Обичайно е такава тълпа да бъде задържана, понякога за доста дълго време, отчасти за защита на лицата от тълпата и отчасти (в някои случаи), за да бъде избегнато насилие в тълпата, например между привърженици на различните отбори ... Като други примери можем да посочим ... случаи, когато шофьори не могат да напуснат магистрала, понякога в продължение на няколко часа, заради действия на полицията след катастрофа. В тези случаи може да е необходимо полицията да задържи лицата в определен район за период много по-дълъг от този, който първоначално е възнамерявала.

103. Според нас това е точно такъв случай. Съгласно фактическите констатации на съдията полицията не е имала друг избор освен да образува кордон, което тя е направила. Тя е очаквала безпроблемно разпускане на тълпата в продължение на два или три часа, за да бъде избегнато насилието. Съдията е посочил целите на полицията, сред които са били безопасност и предотвратяване на извършването на престъпления от лица от тълпата, много от които не са могли да бъдат идентифицирани. При тези обстоятелства първоначалното образуване на кордона не може, по наша преценка, да бъде счетено за произволно задържане, което органите в Страсбург да определят като лишаване от свобода по смисъла на член 5(1). Поради тези причини решаваме, че съдията е направил принципна грешка като е заключил, че от 2.20 часа следобед нататък въззивниците са били задържани незаконно.

104. На тази база ние трябва отново да разрешим оставащия въпрос, а именно дали след този час те са били задържани незаконно. Според нас отговорът на този въпрос е „не“. Така например,... на няколко пъти през въпросния следобед полицията е заповядала да започне контролирано разпускане на тълпата, само за да разбере, че то не може да бъде извършено по безопасен начин ... На три пъти решението да бъде започнато контролирано разпускане на тълпата от север е трябвало да бъде преразгледано или преустановено заради поведението на демонстранти отвътре или извън кордона, което е довело до това последният етап от разпускането да не може да започне до 8.02 часа вечерта ... През целия

период е имало много сериозно насилие, макар, както трябва да се подчертае, то да не е било проявено от въззивниците ... Както е заключил съдията ...това не е била просто статична тълпа протестиращи на Оксфорд Съркъс, обградена от полиция и задържана на място в продължение на 7 часа. Ситуацията е била динамична, хаотична и объркваща, като голям брой други демонстранти са се намирали в непосредствена близост извън кордона, заплашвайки да причинят сериозни безредици и представляващи заплаха за полицаите в кордона и извън него.

105. При това положение не може да бъде счетено, че това, което първоначално е представлявало задържане, по-незначително от лишаване от свобода, впоследствие се е превърнало в лишаване от свобода по смисъла на член 5(1) от Конвенцията. Поради това решаваме, противно на заключението на първоинстанционния съдия, че предвид всички относими обстоятелства, не е имало произволно лишаване от свобода като това визирано Конвенцията.“

(d) Камарата на лордовете

36. На г-жа Остин, както и на г-н Саксби, е било разрешено да обжалват пред Камарата на лордовете по отношение на въпросите по член 5 § 1 от Конвенцията. Делото е било разгледано на заседания на 24 и 25 ноември 2008 г., а на 28 януари 2009 г. е било постановено решение, взето с единодушие, в което жалбата е била отхвърлена на основание, че член 5 § 1 е неприложим, тъй като жалбоподателката не е била лишена от свобода ([2009] UKHL 5).

37. Лорд Хоуп от Крейгхед (Lord Hope of Craighead), с когото всички останали лордове са били съгласни, обяснява разбирането си за „лишаване от свобода“, както следва:

„23. Приложението на член 5(1) към мерки за контролиране на тълпа е въпрос, който сякаш не е бил поставян за разглеждане пред Съда в Страсбург. Така че няма преки напътствия относно това дали член 5(1) е приложим, когато полицията наложи ограничения на придвижването с единствената цел да предпази лицата от наранявания и да избегне сериозно повреждане на имущество. Необходимостта от вземане на мерки за контролиране на тълпата в обществен интерес обаче не е новост. Често се налага, например, такива мерки да бъдат приложени по време на футболни мачове, за да се гарантира, че фенове на противниковите отбори няма да се конфронтират при ситуации, които може да доведат до насилие. Полицията може също да налага и ограничения върху придвижването на автомобилисти в интерес на пътната безопасност след катастрофа на автомагистрала или да забрани на местните жители да се приближават прекалено до района на пожар или терористичен акт. Не е без значение фактът, че досега не е твърдяно, че такъв вид ограничения нарушават член 5(1), доколкото са пропорционални и не са произволни.

24. Ограниченията, наложени от полицейския кордон в настоящия случай, може да бъдат счетени за по-големи по степен и интензивност в сравнение с примерите, които току-що споменах. Но Lord Pannick QC, адвокат на короната, представител на ответника, признава, че целта на ограничението и обстоятелствата не могат да бъдат пренебрегнати. Никой не е целял лишаване от свобода в стриктния смисъл на това понятие. Не е щяло да стане въпрос за

лишаване от свобода, ако кордонът е бил останал само 20 минути. Фактът, че той е останал много по-дълго не би трябвало да има значение, тъй като невъзможността който и да било да бъде освободен от кордона по-рано се е дължала на обстоятелства извън контрола на полицията. Той изтъква, че това е дело, при което отговорът на въпроса дали случилото се попада в обхвата на член 5(1), трябва да бъде разрешен чрез намирането на справедлив баланс между правата на всяко лице и интересите на обществото. Необходимо е разбира се, да бъде отчетен фактът, че член 5 е основно право от първостепенно значение. Но фактът, че нарушаването му не е допустимо, освен в изброените в подточки (а) до (f) случаи, сочи за необходимост от внимателна преценка при определянето на границите на приложението му.

25. Ms Williams QC, адвокат на короната, представител на касатора, от друга страна заявява, че целта на мярката е без значение. Фактът, че тя е била необходим отговор на протеста и е била пропорционална, е условие за установяване на нейната законност за целите на подточки (а) до (f) на член 5(1) и нищо повече. Не е необходимо да бъде постигнат баланс, когато се решава основният въпрос дали член 5(1) се прилага към мерките, предприети от полицията. Въпросите относно целта и пропорционалността възникват, единствено когато се преценяват случаите, изброени в подточки (а) до (f).

От значение ли е целта?

26. Решението дали има лишаване от свобода, разбира се, много зависи от фактите във всеки отделен случай. Поради това малко значение може да бъде придадено на решения за приложимостта на член 5, които се основават изцяло на конкретните факти по делото. Но те имат значение, когато може да бъде счетено, че разясняват принципни въпроси. В настоящия контекст решенията може да ни бъдат от полза, доколкото в тях става въпрос за степента, до която се обръща внимание на целта на въпросната мярка, когато се преценява дали мярката въобще попада в приложното поле на член 5(1).

27. Ако целта има значение, то то е да се даде възможност за намирането на баланс между целта, която да бъде постигната посредством ограничението и интересите на отделното лице. Идеята, че е необходимо да бъде постигнат баланс на първоначалния етап, когато се преценява обхватът на този член, не се споменава в делото *Engel срещу Нидерландия* (No 1) (1976) 1 EHRR 647 или в *Guzzardi срещу Италия* (1980) 3 EHRR 333. Нито може да се каже, че тази идея е основана на някаква част от текста на този член. Но аз смятам, че има достатъчно индикации на други места в практиката, че въпросът за баланса е присъщ на концепциите, съдържащи се в Конвенцията, и че той има значение при преценката на обхвата на най-важните основни права, които защитават физическата сигурност на лицата.“

След това лорд Хоуп е обобщил редица решения на Съда и на Комисията по съществото и по допустимостта, включително: *X. срещу Федерална Република Германия*, no. 8819/79, Решение на Комисията от 19 март 1981 г., Decisions and Reports (DR) vol. 24, стр. 158; *Guenat срещу Швейцария*, no. 24722/94, Решение на Комисията от 10 април 1995 г., DR vol. 81-B, стр. 13; *H.M. срещу Швейцария*, no. 39187/98, ECHR 2002-II; *Nielsen срещу Дания*, 28 ноември 1988 г., Series A no. 144; *Soering срещу Обединеното кралство*, 7 юли 1989 г. Series A

no. 161; *O'Halloran and Francis срещу Обединеното кралство* [ГК], nos. 15809/02 и 25624/02, ECHR 2007-III; *N. срещу Обединеното кралство* [ГК], no. 26565/05, 27 май 2008 г., и е заключил:

“34. Следователно аз бих казал, че дори и при най-основните права, относно чието приложение Конвенцията не допуска ограничаване, има място за предприемането на прагматичен подход, който да вземе предвид всички обстоятелства. В член 5 не се споменава за интересите на обществената безопасност или на опазване на обществения ред като основания за лишаването от свобода на дадено лице. Този факт е в ярък контраст с член 10(2), който изрично ограничава правото на свобода на изразяването в тези случаи. Но индикация за значението, което трябва да бъде придадено в контекста на член 5, на мерки, взети в интерес на обществената безопасност, се съдържа в член 2 от Конвенцията, тъй като животът на лицата, засегнати от проявено в тълпа насилие, може да бъде застрашен, ако полицията не предприеме мерки за контрол на тълпата. Това е ситуация, при която е необходимо да бъде намерено разумно съотношение на пропорционалност между конкуриращите се основни права, ако те трябва да бъдат примирени едно с друго. При приложението на член 5 във връзка с контролирането на тълпите, разбира се, трябва да бъдат взети предвид, както правата на отделното лице, така и правата на общността. Така че предприемането на каквито и да било мерки трябва да бъде направено добросъвестно и трябва да бъде пропорционално на ситуацията, която е довела до необходимостта от мерките. Това е особено важно за спазването на основния принцип, че всяко действие, което засяга правото на свобода на дадено лице не трябва да бъде произволно. Ако обаче тези изисквания са изпълнени, би било правилно да се заключи, че мерки за контролиране на тълпата, предприети в интерес на общността, не нарушават правата по член 5 на отделни лица от тази тълпа, чиято свобода на придвижване е ограничена от тези мерки.“

Лорд Нойбергер от Аботсбъри (Lord Neuberger of Abbotsbury) се е съгласил, че няма лишаване от свобода и е отбелязал следното:

„58. Полицията е длъжна да опазва реда, когато има заплаха от бунт и да предприема разумни стъпки за предотвратяването на сериозни обществени безредици, особено когато те са съпътствани с насилие над лица и повреждане на имущество. Всеки разумен човек, живеещ в едно демократично общество, би очаквал да бъде задържан или поне би приел, че е разумно да бъде задържан в ограничен от полицията район, при дадени обстоятелства. Така, ако побъркано или пияно лице е на свобода и носи оръжие, полицията ще има право, и от нея ще се очаква, да гарантира, в продължение на много часове, че останалите лица от обществеността са задържани там, където са, макар и в малко помещение с много други хора. По същия начин по време на футболни мачове полицията рутинно, и очевидно правилно, гарантира, че за да бъдат избегнати насилие и тежки телесни повреди, двете групи привърженици на противниковите отбори биват държани далеч една от друга, което често включва задържане на едната или и на двете групи в сравнително малко пространство за не кратък период от време. Или при катастрофа на магистрала е обичайно и редно полицията да нареди на шофьорите и пътниците да останат в спрените им превозни средства често за период по-дълъг от един или два часа. Във всички тези случаи полицията би задържала лицата в интерес на тяхната собствена безопасност и за да предотврати насилието над лица и повреждането на имущество.“

59. По същия начин, според мен, когато има демонстрация, особено такава, по отношение на която има оправдани очаквания за сериозни безредици и насилие, от полицията се очаква, и тя понякога е длъжна, да предприеме мерки, за да гарантира, че такива безредици и насилие няма да се случат, или поне ще са ограничени до минимум. Тези мерки често биха включвали ограничаване на придвижването на демонстрантите, а понякога и на лица, неволно въвлечени в демонстрацията. В някои случаи това може да означава задържането на лица в сравнително малко пространство за известно време.

60. В такива случаи ми се струва нереалистично да се твърди, че член 5 изобщо е приложим, ако – и това е много важно – действията на полицията са пропорционални и разумни и всяко задържане е ограничено до необходимия минимум по отношение на дискомфорта и времетраенето, нужни за постигането на дадената цел, а именно предотвратяването на сериозни нарушения на обществения ред и насилие.

61. Представителят на касатора намеква, че в при всички случаи в някои от дадените от мен примери може да се предполага, че засегнатите лица са се съгласили да бъдат задържани. Не съм сигурен, че този анализ е подходящ, не на последно място, защото, освен ако съгласието не се счита за неволно или за дадено по необорима презумпция, той [анализът – бел.прев.] не би включвал случаи, при които лицето е уведомило полицията, че не е съгласно да бъде задържано. Ако обаче предполагаемото съгласие се приема за подходящо оправдание на задържане за целите на член 5, тогава ми се струва, че задържането в настоящето дело би могло да бъде оправдано на основание, че би трябвало да се счита, че всяко лице на улицата, и особено такова участващо в демонстрация, която би могла да предизвика опасност от сериозно насилие, е съгласно с възможността да бъде задържано от полицията, ако това е разумен и пропорционален начин да бъдат предотвратени сериозни безредици и насилие.

62. Поради това, също като Апелативния съд, съм склонен да приема, че в светлината на заключенията на съдията, обобщени в параграф [57] по-горе, действията на полицията в настоящия случай не са довели до нарушаване на правата на касатора по член 5. Особеността на настоящия случай, която би могла да предизвика притеснение, е продължителността на задържането – около седем часа. Но след достигането до извода, че разумно и пропорционално ограничение на правата, което цели да предотврати сериозно нарушение на обществения ред и насилие, не нарушава член 5, ми се струва трудно да се защити твърдението, че единствено фактът, че това ограничение е продължило необикновено дълго, може сам по себе си, да превърне ситуация, които иначе не би попаднала в приложното поле на член 5, в такава, която би попаднала в това приложно поле. Мисля, че в подкрепа на този анализ биха могли да послужат дела, при които е решено, че задържане в затвор не попада извън приложното поле на член 5, единствено поради кратката си продължителност – виж, например, *Novotka срещу Словакия* (жалба No 47244/99) 4 ноември 2003 г.

63. Както вече беше посочено, струва ми се, че намеренията на полицията са от значение, особено в необичайно дело като настоящото, както и когато намеренията са видни от външните обстоятелства. Ако например, стане ясно, че полицията е поддържала кордона по-дълго отколкото е било необходимо за контролирането на тълпата, за да накаже или „да даде урок“ на демонстрантите в кордона, тогава, струва ми се, биха възникнали съвсем други съображения. При подобни обстоятелства бих казал, че са налице сериозни основания да се

счете, че запазването на кордона е представлявало лишаване от свобода по смисъла на член 5. Но, както е видно от ясните и внимателни заключения, направени от съдията, които с право не са били обжалвани, в настоящия случай няма място за такива твърдения.

64. Освен това трябва да се има предвид, че поне според мен, ако задържането в настоящия случай представлява задържане по смисъла на член 5, полицията не би могла да оправдае това задържане с изключенията по подточки (b) или (c), най-малкото заради мотивите на Европейския съд по делото *Lawless срещу Ирландия* (No 3) (1961) 1 EHRR 15. Аз мисля, че фактът, че ограничението в настоящето дело не може да бъде оправдано по нито една от подточки от (a) до (f) е в подкрепа на становището, че ограничението въобще не представлява задържане по член 5. Струва ми се много странно полицията да няма право да действа така както е действала в настоящия случай, без да наруши правата по член 5 на задържаните в кордона лица.“

Лорд Карсуел (Lord Carswell) се е съгласил с лорд Хоуп, а лорд Скот от Фоскот (Lord Scott of Foscote) - с лорд Хоуп и лорд Нойбергер, подчертавайки че „целта на задържането или на ограничението и намеренията на лицата, които са го наложили, са от особено голямо значение сред обстоятелствата, които трябва да бъдат взети предвид при решаването на въпроса“ дали има лишаване от свобода или не.

Лорд Уокър от Гестингторп (Walker of Gestingthorpe) се е съгласил с лорд Хоуп, но е добавил като бележка под линия:

“43. В параграф 26ff от своето мнение лорд Хоуп задава въпроса „От значение ли е целта?“. Неговото заключение е много предпазливо, а именно (пар. 34), че дори и в случаи, засягащи основни права, има място за прагматичен подход, който взема предвид всички обстоятелства. С уважение се съгласявам, че трябва да бъдем предпазливи по този въпрос. Съдът в Страсбург често е давал да се разбере, че всички съпътстващи обстоятелства може да бъдат от значение при преценката дали има лишаване от свобода: виж например, *НМ срещу Швейцария* (2004) 38 EHRR 314, пар. 42: ... Трябва да се отбележи, че споменатите фактори, колкото и много да са те, не включват цел.

44. Целта на задържането, за което се твърди, че може да представлява лишаване от свобода, по принцип е от значение не за преценката дали е достигнат прага, а дали задържането може да бъде оправдано по член 5(1)(a) до (f): виж, например, (във връзка с член 5(1)(e)) *Nielsen срещу Дания* (1988) 11 EHRR 175; *Litwa срещу Полша* (2001) 33 EHRR 1267; *Wall срещу Швеция*, (10 декември 2002 г.) решение по допустимостта 41403/98; *НМ срещу Швейцария* (по-горе); *НЛ срещу Обединеното кралство* (2005) 40 EHRR 32; *Enhorn срещу Швеция* (2005) 41 EHRR 633; и *Storck срещу Германия* (2006) 43 EHRR 96. Ако бъде доказано задържане, представляващо лишаване от свобода и сигурност, добрите намерения не могат да поправят недостатъците в оправданието на задържането съгласно едно от изключенията, изброени в член 5(1) от (a) до (f), които трябва да бъдат тълкувани стеснително.

45. Много от тези дела по член 5(1)(e) повдигат и въпрос относно предполагаемото съгласие (за приемане в психиатрично отделение или в старчески дом). Някои от по-раншните дела днес не изглеждат безспорни, доколкото в тях има позоваване на „родителски права“ (особено *Nielsen*,

решение, прието с девет срещу седем гласа, в което е счетено, че приемането на дванадесет-годишно момче в психиатрично отделение не представлява лишаване от свобода заради „родителските права“ на майка му). Делото *Storck*, според мен, изпраща ясно послание, като посочва различен подход относно личната автономност на младите хора (въпреки че нещастната жалбоподателка по това дело е била на 18 години по време на задържането ѝ за медицинско лечение в заключено отделение в клиника в Бремен, за което и е било присъдено изключително голямо обезщетение за неимуществени вреди).

46. Изпитвам и известно притеснение относно решението по делото *X срещу Германия* (19 март 1981 г.) решение по допустимостта 8819/79; полицейското управление може да бъде доста страшно място за всекиго, особено за едно дете, и ми се струва опасно да се разсъждава, че:

„в настоящото дело действията на полицията не са имали за цел да лишат децата от свобода, а само да получат информация от тях за това как са се сдобили с предметите, намерени у тях, и за кражби, които са били станали в училището преди време.“

47. При все това обаче аз заключавам, че е особено важно в настоящото дело да бъде зададен въпросът: какво е правила полицията на Оксфорд Съркъс на 1 май 2001 г.? Защо е била тя там? Отговорът е, както обяснява лорд Хоуп, в подробно резюме на неоспорените заключения на съдията, че полицията е изпълнявала необикновено трудната задача да контролира тълпата, за да предотврати наранявания и повреждане на имущество. Началниците, които са ръководили операцията, са били решени да избегнат смъртни случаи, като този, станал на площад Ред Лайън на 15 юни 1974 г. Целта на полицията е била да разпръсне тълпата и фактът, че за постигането на тази цел е било необходимо много повече време, отколкото тя е очаквала, се е дължал на обстоятелства, извън контрола ѝ.“

ПРАВОТО

ТВЪРДЯНО НАРУШЕНИЕ НА ЧЛЕН 5 § 1 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

38. Жалбоподателите се оплакват, че са били лишени от свобода в нарушение на член 5 § 1 от Конвенцията, който гласи следното:

„1. Всеки има право на свобода и сигурност. Никой не може да бъде лишен от свобода, освен в следните случаи и по реда, предвиден от закона:

а) законосъобразно лишаване от свобода по силата на постановена от компетентен съд присъда;

б) законосъобразен арест или лишаване от свобода за неизпълнение на законосъобразно съдебно решение или с цел осигуряване на изпълнението на задължение, предписано от закона;

с) законосъобразен арест или лишаване от свобода, с цел да се осигури явяване пред компетентния съгласно закона орган, по обосновано подозрение за извършено престъпление, или когато задържането обосновано може да се смята за необходимо, за да се попречи на лицето да извърши престъпление или да се укрие, след като е извършило престъпление;

d) лишаване от свобода на непълнолетно лице въз основа на законосъобразно решение, за да се осигури надзор с възпитателна цел или законосъобразно лишаване от свобода на такова лице, с цел да се осигури неговото явяване пред предвидената в закона институция;

е) законосъобразно лишаване от свобода, с цел да се предотврати разпространението на инфекциозни болести, както и на душевноболни лица, алкохолици, наркомани или скитници;

f) законосъобразен арест или лишаване от свобода на дадено лице, с цел да се предотврати незаконното му влизане в страната, или на лице, против което се предприемат действия за неговото експулсиране или екстрадиране.

39. Правителството твърди, че член 5 § 1 не е приложим, защото не е имало лишаване от свобода. Алтернативно, то твърди, че дори и да е имало лишаване от свобода, то е било в съответствие с член 5 § 1(b) и/или (с).

А. Становища на страните

1. Правителството

40. Правителството твърди, че полицията не е лишила жалбоподателите от свобода по смисъла на член 5 § 1. То подчертава, че един от най-основните принципи на Конвенцията е, че трябва да има справедлив баланс между интересите на обществеността и защитата на правата на отделните лица. Необходимостта да бъде намерен такъв баланс е въпрос, който често е разглеждан в практиката на Съда, и трябва също да бъде взет предвид при решението дали има лишаване от свобода. За разлика от членове от 8 до 11 на Конвенцията, член 5 § 1 не съдържа разпоредба за общо оправдание за намеса. Поради това е важно да не бъде възприемана прекалено широка концепция за „лишаване от свобода“.

41. Съдът е изложил относимите принципи за определянето на това дали е на лице лишаване от свобода най-напред в решението по делото *Engel and Others срещу Нидерландия*, 8 юни 1976 г., §§ 58-59, Series A no. 22, последвано от решението по делото *Guzzardi срещу Италия*, 6 ноември 1980 г., §§ 92-93, Series A no. 39 и много други дела. От тази практика става ясно, че въпросът дали има лишаване от свобода трябва да бъде решен в съответствие с конкретните факти. Продължителността на мярката е един от факторите, които трябва да

бъдат взети предвид, но фактът, че е бил налаган контрол за продължителен период от време, сам по себе си, не е достатъчен, за да доведе до лишаване от свобода, както се вижда от делата за налагането на вечерен час: виж *Raimondo срещу Италия*, 22 февруари 1994 г., Series A no. 281-A и *Trijonis срещу Литва*, no. 2333/02, 15 декември 2005 г. Целта на налагането на мярката е релевантен фактор и може да натежи при преценката на Съда дали има лишаване от свобода, дори когато става въпрос за физическо затваряне на определено място за дълъг период от време: see *Engel*, цитирано по-горе, в § 59, където Съдът е отбелязал, че контекстът на военната дисциплина трябва да бъде взет предвид; виж също и *Nielsen срещу Дания* и *H.M. срещу Швейцария*, и двете цитирани по-горе, където при решението, че член 5 не се прилага, Съдът е взел предвид хуманитарната цел на задържането. По принцип този подход е правилен, тъй като целта на член 5 § 1 е да бъде предотвратено произволно и неоправдано задържане.

42. В никое от досегашните дела не са били разглеждани обстоятелства като тези в настоящия случай, където полицията е трябвало да предприеме пропорционални действия за задържането на лица за ограничен период от време, за да предотврати сериозни нарушения на обществения ред, включително значителна опасност от смърт или тежки наранявания. Ако член 5 бъде тълкуван като забраняващ образуването на кордон на Оксфорд Съркъс на 1 май 2001 г., полицията в договарящите държави би била принудена да подготви алтернативни методи за справянето с бурни демонстрации, които не биха повдигнали въпрос по член 5, но биха били много по-опасни за всички участници, като употребата на сълзотворен газ или на гумени куршуми.

43. Камарата на лордовете и Апелативният съд правилно са приложили принципите, извлечени от практиката на Съда като са заключили, че не имало лишаване от свобода при първоначалното разполагане на кордона. Временно ограничение на свободата на придвижване по обществена магистрала, дори и да е абсолютно, не представлява лишаване от свобода, както става ясно от примерите, касаещи тълпи на футболни мачове или движението по магистрали, посочени от националните съдилища. Така остава въпросът дали продължителността на времето, през което лицата са били задържани в кордона, е превърнало задържането в лишаване от свобода. Това трябва да зависи от всички обстоятелства, и по-специално от целта на полицията да защити сигурността на лицата във и извън кордона и от необходимостта на мярката, тъй като не е имало други мерки, които полицията е могла да предприеме, за да предотврати нарушението на обществения ред.

44. Алтернативно, ако е имало лишаване от свобода, то е било оправдано по член 5 § 1(b), за да бъде гарантирано изпълнението на „задължение, предписано от закона“ да се помогне на полицаи да се справи с нарушение на обществения ред. И алтернативно, всяко възможно лишаване от свобода също попада и под изключението на член 5 § 1(c), тъй като задържането на всеки от жалбоподателите е било необходимо, за да позволи на полицията да предотврати очакваното нарушаване на обществения ред.

2. Жалбоподателите

45. Според жалбоподателите, за да се реши дали е имало лишаване от свобода, е необходимо обективно да бъде преценено конкретното положение на всяко лице, по-специално да се прецени дали е имало „задържане в определено ограничено пространство за не кратък период от време“ и дали лицето „е дало валидно съгласие“ за това (виж *Storck срещу Германия*, по. 61603/00, § 74, ECHR 2005-V). Когато предприетата мярка не включва задържане в класическия смисъл на задържане в затвор, тази мярка ще бъде преценена в зависимост от характера и обхвата на задържането, начина по който то е било изпълнено, продължителността му и отражението му върху жалбоподателя. Така например, колкото по-голям е обхватът на задържането и колкото по-голяма е упражнената от властите принуда, толкова по-кратък би бил срокът, след изтичането на който се счита, че има лишаване от свобода.

46. Жалбоподателите считат, че становището на правителството се основава на новаторското и небезспорно предположение, че задържане, което е с полезна цел или е в обществен интерес, не представлява лишаване от свобода, поне извън класическото лишаване от свобода в затвора. Жалбоподателите не са съгласни с това становище и твърдят, че ако дадена мярка бъде предприета при условия, които иначе биха представлявали лишаване от свобода, намерението или целта, с която тя е била предприета, не са от значение за това дали е имало лишаване от свобода. Целта, която мярката е преследвала е от значение само за установяването на това дали доказано лишаване от свобода е било оправдано в съответствие с шестте цели, изброени в член 5 § 1(a)-(f), които, във всички случаи, трябва да бъдат тълкувани стеснително. Не е възможно разбирането за лишаване от свобода да бъде тълкувано по различен начин по отношение на ограничения, наложени по съображения за опазване на обществения ред, отколкото във връзка с мерки, обслужващи каквато и да било друга полезна цел или цел в обществен интерес.

47. На следващо място жалбоподателите твърдят, че опитът на правителството да подкрепи аргумента си с търсенето на справедлив баланс между нуждите на обществения интерес и необходимостта от

защита на правата на отделните лица е погрешен. Този справедлив баланс вече е бил постигнат със самата формулировка на правата, защитени от Конвенцията. Съдът няма право да използва съображения като конкуриращи се обществени интереси, за да стесни приложното поле на защитата. Преценката на справедливия баланс, която Съдът прави, е вдъхновена от структурата на дадения член и се прави само в границите, допустими от тази структура, например чрез намаляване на обхвата на позитивните задължения по някои членове. Ако основното твърдение на правителството е вярно, държавите биха могли да заобиколят защитата на член 5, задържайки лица по редица причини, извън обхвата на член 5 § 1(a)-(f), ако успеят да докажат, че това е било необходимо, без да позволят на лицата да се възползват от процесуалните и материалноправните гаранции на член 5.

48. Жалбоподателите не твърдят, че е имало лишаване от свобода от момента, в който кордонът е бил образуван. Предвид характера на задържането, продължителността му и отражението му върху тях, обаче, задържането в полицейския кордон безспорно е представлявало лишаване от свобода. Фактът, че националните съдилища са решили, че това е била мярка в интерес на опазването на обществения ред е без значение в това отношение.

49. Лишаването от свобода не е било оправдано по нито една от подточките на член 5 § 1. По-специално, по отношение на член 5 § 1(b), жалбоподателите не са били задържани с цел „осигуряването на изпълнение на задължение, предписано от закона“, тъй като това оправдание може да бъде приложено, когато е възникнало специфично и конкретно задължение за лицето и лишаването от свобода е било свързано с неговото изпълнение. „Задължението“ не може да представлява изискване за лишаване от свобода на лицето. Освен това, за задържане по член 5 § 1(c), „когато задържането обосновано може да се смята за необходимо, за да се попречи на лицето да извърши престъпление“, е необходимо то да е било извършено, за да попречи на въпросното лице да извърши определено престъпление и целта на властите по време на задържането да е била лицето да бъде изправено пред компетентния орган в хода на наказателно производство. Нито едно от тези изисквания не е на лице в настоящия случай.

В. Преценката на съда

1. Допустимост

50. Съдът счита, че въпросът дали жалбоподателите са били лишени от свобода и следователно дали член 5 § 1 е приложим е тясно свързан със съществуването на оплакванията на жалбоподателите. Поради

това той присъединява тези въпроси към въпросите по съществото на жалбата.

51. Той намира, че жалбата не е недопустима на друго основание и следователно я обявява за допустима.

2. По съществото

(а) Общи принципи

52. Вярно е, както изтъкват страните, че в настоящия случай за първи път Съдът се занимава с приложението на член 5 § 1 от Конвенцията към „кетлинг“ или към задържане от полицията на група лица с цел опазване на обществения ред. При тълкуването на член 5 § 1 при тези обстоятелства и по-специално при решаването дали е имало лишаване от свобода Съдът се ръководи от следните общи принципи.

53. На първо място, както Съдът много пъти е подчертавал, Конвенцията е жив инструмент, който трябва да бъде тълкуван в светлината на съвременните условия и на идеите, преобладаващи в едно демократично общество (виж, наред с други източници, *Tyrer срещу Обединеното кралство*, 25 април 1978 г., § 31, Series A no. 26; *Kress срещу Франция* [ГК], no. 39594/98, § 70, ECHR 2001-VI; *Christine Goodwin срещу Обединеното кралство* [ГК], no. 28957/95, § 75, ECHR 2002-VI; и по-скорошно решение *Bayatyan срещу Армения* [ГК], no. 23459/03, § 102, ECHR 2011). Това обаче не означава, че за да отговори на съвременните нужди, условия, възгледи или стандарти, Съдът може да създава нови права, извън тези, които са признати от Конвенцията (виж *Johnston and Others срещу Ирландия*, 18 декември 1986 г., §§ 51-54, Series A no. 112) или че той може да омаловажи съществуващо право или да създаде ново „изключение“ или „оправдание“, което не е изрично признато от Конвенцията (виж, например, *Engel and Others*, цитирано по-горе, § 57 и *Ciulla срещу Италия*, 22 февруари 1989 г., § 41, Series A no. 148).

54. На второ място, Конвенцията трябва да бъде четена в цялост и да бъде тълкувана по начин, който да допринася за вътрешна последователност и непротиворечивост между различните ѝ разпоредби (*Stec and Others срещу Обединеното кралство* (dec.) [ГК], nos. 65731/01 и 65900/01, § 48, ECHR 2005-X).

55. Предвид контекста, в който е било предприето задържането в настоящия случай Съдът счита за необходимо да изтъкне, за пълнота, че член 2 от Протокол № 4 към Конвенцията гарантира правото на свобода на придвижването. Вярно е, че жалбоподателите не се позовават на тази разпоредба, тъй като Обединеното кралство не е ратифицирало Протокол № 4 и поради това не е обвързано от него. Според Съда обаче, вземайки предвид важността и целта на отделните

разпоредби на член 5 и на член 2 от Протокол № 4, би било полезно да се направят следните разсъждения. Първо, член 5 по принцип не трябва да бъде тълкуван по начин, който да включва и изискванията на Протокол № 4 по отношение на страни, като Обединеното кралство, които не са го ратифицирали. В същото време член 2 § 3 от посочения Протокол позволява да бъдат наложени ограничения на свободата на придвижване, когато това е необходимо, *inter alia*, за опазването на обществения ред, предотвратяването на престъпления и защитата на правата и свободите на трети лица. Във връзка с член 11 от Конвенцията Съдът е намирал, че намеса в правото на свобода на събранията по принцип е оправдана за предотвратяването на безредици или престъпления и за защита на правата и свободите на трети лица, когато демонстрантите прибегват до насилие (виж *Giuliani and Gaggio срещу Италия* [ГК], по. 23458/02, § 251, ECHR 2011). Той също така е намирал, че при дадени конкретно определени обстоятелства членове 2 и 3 могат да наложат на властите позитивни задължения да предприемат превантивни мерки за защита на лица, които рискуват да претърпят сериозни увреждания вследствие на криминалните действия на други лица (*Giuliani and Gaggio*, цитирано по-горе, § 244; *P.F. and E.F. срещу Обединеното кралство*, (dec.), по. 28326/09, § 36, 23 ноември 2010 г.). При преценката дали националните власти са спазили тези позитивни задължения Съдът е намирал, че трябва да се вземат предвид трудностите при поддържането на реда в модерното общество, непредвидимостта на човешкото поведение и оперативните решения относно приоритети и ресурси, които трябва да бъдат взети (*Giuliani and Gaggio*, цитирано по-горе, § 245; *P.F. and E.F. срещу Обединеното кралство*, цитирано по-горе, § 40).

56. Както Съдът е отбелязвал и преди, на полицията трябва да бъде предоставена известна свобода при вземането на оперативни решения. Такива решения почти винаги са сложни и полицията, която има достъп до информация и разузнавателни данни, които не са достъпни за широката публика, обикновено е в най-добра позиция да ги вземе (виж *P.F. and E.F. срещу Обединеното кралство*, цитирано по-горе, § 41). Освен това, още през 2001 г. напредъкът в комуникационните технологии е давал възможност протестиращите да бъдат мобилизирани бързо и тайно в непозната до този момент степен. Полицейските сили в договарящите държави се сблъскват с нови предизвикателства, които може би са били непредвидими по времето, когато Конвенцията е била писана, и са създали нови техники за поддържане на реда, за да се справят с тях, в това число задържане или „кетлинг“. Член 5 не може да бъде тълкуван по начин, който би направил невъзможно полицията да изпълнява задълженията си за поддържане на реда и защита на обществеността, ако спазва

основополагащия принцип на член 5, а именно защита на лицата от произвол (виж *Saadi срещу Обединеното кралство* [ГК], по. 13229/03, §§ 67-74, ECHR 2008).

57. Както беше посочено по-горе, член 5 § 1 не се занимава с обикновени ограничения на свободата на придвижване, които са уредени в член 2 от Протокол № 4. За да бъде решено дали дадено лице е „лишено от свобода“ по смисъла на член 5 § 1, най-напред трябва да бъде взета предвид конкретната ситуация, както и редица критерии като вида, продължителността, начина на изпълнение на въпросната мярка и последствията от нея. Разликата между лишаването от свобода и ограничението на свободата е разлика в степента и интензитета, а не в характера и същността (виж *Engel and Others*, § 59; *Guzzardi*, §§ 92-93; *Storck*, § 71, всички цитирани по-горе; а също и по-скорошно решение, *Medvedyev and Others срещу Франция* [ГК], по. 3394/03, §§ 73, ECHR 2010).

58. Както изтъква лорд Уокър (Lord Walker) (виж параграф 37 по-горе), целта на въпросната мярка не се споменава в горе-посочените решения като фактор, който трябва да бъде взет предвид, когато се преценява дали е имало лишаване от свобода. Наистина, от практиката на Съда е ясно, че мотив в обществен интерес, като например защита на обществеността от очаквана заплаха, идваща от дадено лице, не е от значение при решаването на въпроса дали лицето е било лишено от свобода, въпреки че може да е важен за последващата преценка дали лишаването от свобода е било оправдано в съответствие с една от подточките на член 5 § 1 (виж, наред много други примери, *A. and Others срещу Обединеното кралство* [ГК], по. 3455/05, § 166, 19 февруари 2009 г.; *Enhorn срещу Швеция*, по. 56529/00, § 33, ECHR 2005-I; *M. срещу Германия*, по. 19359/04, 17 декември 2009 г.). Същото се отнася и за случаи, при които целта е да бъде защитено, лекувано или по някакъв друг начин обгрижено задържаното лице, освен ако то не е дало валидното си съгласие за задържането, което иначе би представлявало лишаване от свобода (виж *Storck*, цитирано по-горе, §§ 74-78, и делата, цитирани там и, по-скорошно, *Станев (Stanev) срещу България* [ГК], по. 36760/06, § 117, 17 януари 2012 г.; виж също, по отношение на валидността на съгласието, *Amuur срещу Франция*, 25 юни 1996 г., § 48, *Reports of Judgments and Decisions* 1996-III).

59. Съдът обаче смята, че изискването да бъдат взети предвид „характера“ и „начина на изпълнение“ на въпросната мярка (виж *Engel*, § 59 и *Guzzardi*, § 92, и двете цитирани по-горе) му дават възможност да отчете специфичния контекст и обстоятелствата, съпътстващи видове задържане, различни от класическото задържане в килия. И наистина, контекстът, в който действието е предприето, е важен фактор, който трябва да се вземе предвид, тъй като в модерното общество възникват ситуации, при които може да се наложи

обществеността да претърпи ограничения на свободата на придвижване или на личната свобода в интерес на общото благо. Както са отбелязали съдиите от Апелативния съд и от Камарата на лордовете, обществеността по принцип е съгласна, че свободата на придвижване може да бъде временно ограничавана в дадени ситуации, като пътуването в градския транспорт или по автомагистрала или присъствието на футболни мачове (виж параграфи 35 и 37 по-горе). Съдът не смята, че такива често срещани ограничения на придвижването, доколкото те са неизбежни като следствие на обстоятелства извън контрола на властите и са необходими за предотвратяването на реална заплаха от сериозни наранявания или вреди върху имущество, и не надхвърлят необходимия за тази цел минимум, може да бъдат описани като „лишаване от свобода“ по смисъла на член 5 § 1.

60. Член 5 гарантира едно основно право на човека, а именно защитата на личността от произволна намеса в правото ѝ на свобода от страна на държавата. Подточки от (a) до (f) на член 5 § 1 съдържат изчерпателен списък на допустими основания, въз основа на които лицата могат да бъдат лишени от свобода, и никое лишаване от свобода не би било съвместимо с член 5 § 1, ако не е било извършено на едно от тези основания (виж, наред с други източници, *Al-Jedda срещу Обединеното кралство* [ГК], по. 27021/08, § 99, 7 юли 2011 г.). Не може да се изключи, че при определени обстоятелства употребата на техники като задържане и контрол над тълпи може да доведе до неоправдано лишаване от свобода в нарушение на член 5 § 1. Във всеки отделен случай член 5 § 1 трябва да бъде тълкуван по начин, който отчита специфичния контекст, в който са използвани техниките, както и отговорностите на полицията да изпълни задълженията си по поддържане на реда и защита на обществеността, както това се изисква от националното законодателство и от Конвенцията.

(b) Приложение на тези принципи към фактите по настоящото дело

61. От горните съображения следва, че разрешаването на въпроса дали е имало лишаване от свобода зависи от конкретните обстоятелства по делото. В тази връзка Съдът подчертава, че мястото му в системата на Конвенцията е субсидирано на националните системи за защита на правата на човека (виж *A. and Others*, цитирано по-горе, § 154). Субсидиарността е в основата на Конвенцията и произтича от членове 1 и 19 взети заедно. Съдът трябва да се старае да не заема ролята на първоинстанционен съд, установяващ фактите, освен когато това е неизбежно поради специфичните обстоятелства на дадено дело. Като общо правило, когато е имало национално производство, не е задача на Съда да замества своята преценка на фактите с тази на националните съдилища, последните са тези, които

установяват фактите въз основа на доказателствата, представени пред тях. Макар Съдът да не е обвързан от заключенията на националните съдилища и да има свобода да направи своя собствена преценка в светлината на всички материали, представени пред него, при нормални обстоятелства ще са необходими неопровержими доказателства и аргументи, които да го накарат да се отклони от фактическите констатации, направени от националните съдилища (*Giuliani and Gaggio*, цитирано по-горе, § 180). Независимо от това, тъй като съгласно членове 19 и 32 ролята на Съда е да тълкува и прилага Конвенцията като последна инстанция, макар и да има предвид фактическите констатации на националните съдилища, той не е ограничен от техните правни изводи по отношение на това дали има лишаване от свобода по смисъла на член 5 § 1 (виж, например, *Storck*, цитирано по-горе, § 72).

62. Първоинстанционното решение на съдия Тугендхат е произнесено след три-седмичен съдебен процес, по време на който съдията е разгледал огромен брой доказателства относно събитията на Оксфорд Съркъс на 1 май 2001 г., включително свидетелски показания, документи, видеозаписи и снимки (виж параграф 16 по-горе). Той е установил, *inter alia*, че полицията е разполагала с предварителна информация, показваща, че на демонстрацията е щяло да присъства „ядро“ от около 500-1000 бурни демонстранти и че, ако тълпите не бъдат контролирани ефективно, е съществувала реална опасност от сериозни наранявания и дори смърт, както и от повреждане на имущество. Полицията е очаквала към 4 часа следобед на Оксфорд Съркъс да се събере тълпа и е била изненадана от събралите се там около два часа по-рано около 1500 души. В светлината на данните, с които е разполагала и на поведението на тълпи на предишни демонстрации на подобни теми, полицията е решила, че ако трябва да предотврати насилие и риск от наранявания и повреждане на имущество, тя трябва да разположи здрав кордон в 2 часа следобед. От 2.20 часа, когато е бил сформиран цял кордон, нататък на никого от тълпата не е било позволено да напусне района без разрешение. В кордона е имало достатъчно място, за да могат хората да се разхождат и да няма премазване, но условията са започнали да стават трудно поносими поради липсата на подслон, храна, вода и тоалетни. В течение на следобеда и вечерта полицията е направила опити да започне колективно разпускане на тълпата, но насилието и липсата на сътрудничество, проявени от малък брой лица в кордона и в района извън него, накарали полицията няколко пъти да спре разпръскването. В следствие на това пълното разпускане на тълпата не е могло да приключи до 9.30 часа вечерта. Полицията обаче е позволила на около 400 души, които явно не са били участници в демонстрацията или на които задържането в кордона се е отразило

сериозно да си тръгнат (виж параграфи 17-25 по-горе). Тези фактически констатации не са били оспорени от страните в производството и Съдът не намира основание да се отклони от тях. Първата и третата жалбоподателка и вторият жалбоподател са били задържани в кордона за около седем часа, а четвъртият жалбоподател – за около пет часа и половина.

63. Съдът трябва да разгледа конкретното положение на жалбоподателите от гледна точка на критериите, изложени в делото *Engel and Others* и в последващата практика (виж параграф 57 по-горе). Въпреки различното положение на жалбоподателите – първата жалбоподателка е присъствала на Оксфорд Съркъс, за да участва в демонстрацията, а останалите жалбоподатели са били обикновени минувачи - Съдът не счита, че тази разлика има значение при разглеждането на въпроса дали е имало лишаване от свобода.

64. В съответствие с критериите *Engel*, Съдът смята, че принудителният характер на задържането в кордона, неговата продължителност, и въздействието му върху жалбоподателите, а именно физически дискомфорт и невъзможност да напуснат Оксфорд Съркъс, сочат на лишаване от свобода.

65. Съдът обаче трябва да вземе предвид и „вида“ и „начина на изпълнение“ на въпросната мярка. Както беше посочено по-горе, контекстът, в който е била наложена мярката, също е важен.

66. Поради това е важно да се отбележи, че мярката е била наложена с цел изолиране и въздържане на голяма тълпа при променливи и опасни условия. Както посочва правителството (виж параграф 42 по-горе), полицията е решила да използва мярка за задържане, за да контролира тълпата, вместо да използва по-твърди методи, които биха могли да създадат по-голяма опасност от наранявания на лица в тълпата. Първоинстанционният съдия е заключил, че предвид ситуацията на Оксфорд Съркъс, ако е искала да избегне реална опасност от сериозни наранявания или повреждане на имущество, полицията не е имала друга алтернатива, освен да наложи абсолютен кордон (виж параграф 26 по-горе). Съдът не намира основания да се отклони от заключението на първоинстанционния съдия, че предвид обстоятелствата, налагането на абсолютен кордон е било най-малко интрузивната и най-ефективната мярка. Все пак самите жалбоподатели не твърдят, че лицата в кордона са били лишени от свобода още от самото му образуване (виж параграф 48 по-горе).

67. Освен това, отново въз основа на фактическите констатации на първоинстанционния съдия, Съдът не намира момент, в който мярката се е превърнала от това, което е представлявало най-много ограничение върху свободата на придвижване, в лишаване от свобода. Поразително е, че само пет минути след създаването на абсолютен кордон, полицията е планивала да започне контролирано разпускане на

тълпата от към север. Тридесет минути по-късно полицията е започнала втори опит за разпускане на тълпата, но той е бил преустановен поради проявите на насилие от лица във и извън кордона. Между около 3 часа и 6 часа следобед полицията е продължавала да преразглежда положението, но пристигането на нова група протестиращи и опасните условия в тълпите са били причина да бъде счетено, че не е безопасно да се започне разпускане на лицата в кордона. Контролирано разпускане е започнало отново към 5.55 часа, но е било преустановено в 6.15 часа, възобновено е било в 7 часа и е било преустановено в 7.20 часа, започнало е отново в 7.30 часа и отново е било спряно; след това е било провеждано непрекъснато на групи от по десет човека до разпускането на цялата тълпа в 9.45 часа вечерта (виж параграф 24 по-горе). Така първоинстанционният съдия е установил, че условията, които са накарали полицията да задържи тълпата в 2 часа следобед, са били на лице до 8 часа вечерта, когато колективното разпускане най-после е могло да продължи без прекъсване (виж параграф 24 по-горе). При тези обстоятелства, при които полицията непрекъснато е преразглеждала положението, но при които същите опасни условия, които са наложили образуването на кордона в 2 часа следобед, са продължили да съществуват през целия следобед и през ранната вечер, Съдът смята, че не може да се каже, че лицата в кордона са били лишени от свобода по смисъла на член 5 § 1. Тъй като не е имало лишаване от свобода, не е необходимо Съдът да разглежда дали въпросната мярка е била оправдана съгласно подточки (b) или (c) от член 5 § 1.

68. Съдът подчертава, че горното заключение, че не е имало лишаване от свобода, е основано на специфичните и изключителни обстоятелства по делото. Освен това в настоящата жалба няма оплакване по членове 10 и 11 от Конвенцията, а Съдът отбелязва заключението на първоинстанционния съдия, че не е имало намеса в правата на свобода на изразяването и на събранията по членове 10 и 11 на лицата, задържани в кордона, (виж параграф 32 по-горе). Трябва да бъде подчертано, че предвид фундаменталното значение на свободата на изразяване и на събрания във всички демократични общества, националните власти не трябва да използват мерки за контрол над тълпите директно или индиректно, за да бъде разтурен протест или за да бъде попречено на провеждането на протест. Ако не е било необходимо полицията да образува и да запази кордона, за да предотврати сериозни наранявания или повреждане на имущество, „видът“ на мярката би бил различен и нейният принудителен и ограничаващ характер може би би бил достатъчен, за да попадне тя в обхвата на член 5.

69. В заключение, тъй като член 5 не е приложим, в настоящия случай няма нарушение на тази разпоредба.

ПО ИЗЛОЖЕНИТЕ СЪОБРАЖЕНИЯ СЪДЪТ

1. *Обяви* единодушно жалбите за допустими;
2. *Реша*, с четиринадесет на три гласа, че няма нарушение на член 5 от Конвенцията.

Изготвено на английски и френски език и произнесено на публично заседание в сградата на правата на човека в Страсбург на 15 март 2012 г., в съответствие с правило 77 §§ 2 и 3 от Правилника на Съда.

Michael O'Boyle
Секретар

Françoise Tulkens
Председател

В съответствие с член 45 § 2 от Конвенцията и правило от 74 § 2 от Правилника на Съда, към решението е приложено съвместно особено мнение на съдии Tulkens, Spielmann и Garlicki.

Особените мнения не са преведени на български език, но съществуват на английски и/или на френски в официалната версия/версии на решението, която може да бъде намерена в базата данни с практиката на Европейския съд по правата на човека HUDOC.

© Съвет на Европа/Европейски съд по правата на човека, 2013 г.

Официалните езици на Европейския съд по правата на човека са английски и френски. Този превод не обвързва Съда и Съдът не поема никаква отговорност за качеството му. Той може да бъде свален от базата данни с практиката на Европейския съд по правата на човека HUDOC (<http://hudoc.echr.coe.int>) или от всяка друга база данни, на която Съдът го е предоставил. Той може да бъде възпроизвеждан за нетърговски цели, при условие че е цитирано пълното заглавие на делото и посочената по-горе информация за авторските права. В случай че възнамерявате да използвате за търговски цели която и да било част от този превод, моля свържете се с publishing@echr.coe.int

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2013

The official languages of the European Court of Human Rights are English and French. This translation does not bind the Court, nor does the Court take any responsibility for the quality thereof. It may be downloaded from the HUDOC case-law database of the European Court of Human Rights (<http://hudoc.echr.coe.int>) or from any other database with which the Court has shared it. It may be reproduced for non-commercial purposes on condition that the full title of the case is cited, together with the above copyright indication. If it is intended to use any part of this translation for commercial purposes, please contact publishing@echr.coe.int.

© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme, 2013

Les langues officielles de la Cour européenne des droits de l'homme sont le français et l'anglais. La présente traduction ne lie pas la Cour, et celle-ci décline toute responsabilité quant à sa qualité. Elle peut être téléchargée à partir de HUDOC, la base de jurisprudence de la Cour européenne des droits de l'homme (<http://hudoc.echr.coe.int>), ou de toute autre base de données à laquelle HUDOC l'a communiquée. Elle peut être reproduite à des fins non commerciales, sous réserve que le titre de l'affaire soit cité en entier et s'accompagne de l'indication de copyright ci-dessus. Toute personne souhaitant se servir de tout ou partie de la présente traduction à des fins commerciales est invitée à le signaler à l'adresse suivante : publishing@echr.coe.int.